

9.

RONDO (RONDOVÁ FORMA) A MODIFIKÁCIE

Rondo predstavuje malú alebo veľkú hudobnú formu, má dva hlavné znaky:

1. rondová téma sa musí v priebehu skladby minimálne dvakrát reprízovať (téma zaznie minimálne 3-krát počas celej skladby)
2. medzi jednotlivými nástupmi rondovej témy sa nachádzajú epizódne diely, ktoré kontrastujú s rondovou témou, aj medzi sebou navzájom

Rozlišujeme: **malé rondo (obsahuje malé diely)**

a b a c a

veľké rondo (obsahuje veľké diely)

A B A C A

V hudobnej literatúre sa môžeme stretnúť s formami, kde nie sú všetky diely iba malé alebo iba veľké. V tomto prípade je rozhodujúca stavba epizód. Ak majú epizódy stavbu veľkých dielov, hovoríme o veľkom rondo aj napriek tomu, že rondová téma a jej reprízy majú stavbu malých dielov. Platí to samozrejme aj opačne.

a B a C a = veľké rondo

A b A c A = malé rondo

a – rondová téma

b – prvá epizóda

a – prvá repríza rondovej témy

c – druhá epizóda

a – druhá repríza rondovej témy

Rondo vzniklo v baroku z malej trojdielnej formy a b a, ku ktorej sa pridávali ďalšie epizódne diely a reprízy. V tomto období vzniklo malé, tzv. couperinovské rondo (Francois Couperin). Jeho epizódne diely sa nazývali cuplety (kuplety). Častokrát pôsobili ako spojky, prípadne vychádzali z hudby rondovej témy, nemali vlastnú tóninu, ani stavbu. Epizódne diely veľkého rondo sú už vykryštalizované, s vlastnou tóninou a stavbou.

MODIFIKÁCIE RONDOVEJ FORMY

A. Tie najjednoduchšie vznikajú pri reprízach rondovej témy

- a) reprízy nemusia byť úplne presné, skladateľ ich zvykne variovať, príp. zužovať a rozširovať

a b a¹ c a²

- b) pri väčšom počte epizód sa môže niektorá repríza aj vynechať

a b a c d a

B. Ďalšie modifikácie vznikajú vtedy, keď nie je dôsledne dodržaný kontrast medzi epizódnymi dielmi

- a) **rondo so zníženým kontrastom**. Hudba druhej epizódy vychádza z hudby prvej epizódy

A B A B¹ A

- b) **symetrické rondo** v závere prináša reprízu prvej epizódy, po ktorej ešte nastupuje tretia repríza rondovej témy

A (B) A C A (B) A

- c) **rondo s evolučným prvkom**. V tomto rondo je niektorý z epizódnych dielov, príp. reprízových dielov, spracovaný ako rozvedenie rondovej témy

A B A X^A A alebo A B X^A C A

C. Závažnou modifikáciou, ktorá potom vytvára zvláštny typ, je **sonátové rondo** !

Sonátové rondo: má stavbu symetrického rondo s niektorými znakmi sonátovej formy

hlavné znaky:

- tonálna centralizácia
- použitie spojovacieho úseku
- použitie evolučného prvku

Rozlišujeme:

Sonátové rondo nižšieho typu – obsahuje tonálnu centralizáciu, ktorá sa nachádza v repríze prvej epizódy

A B A C A B A
C G C a C C C

Sonátové rondo stredného typu – okrem tonálnej centralizácie obsahuje aj spojovací úsek, ktorý sa nachádza medzi rondovou témou a prvou epizódou. Spojovací úsek má podobne ako medzi hlavnou a kontrastnou témou sonátovej formy modulačnú funkciu. Pri repríze je upravený tak, aby nezmoduloval a pripravil tonálnu centralizáciu prvej epizódy.

A spojovací úsek B A C A spojovací úsek B A
C moduluje G C a C neomoduluje C C

Sonátové rondo vyššieho typu – okrem tonálnej centralizácie a spojovacieho úseku obsahuje aj evolučný prvok, t. j. rozvedenie rondovej témy namiesto druhej epizódy

A spojovací úsek B A X^A A spojovací úsek B A

VÝSKYT A POUŽITIE

- ako samostatná skladba menej závažného, žartovného charakteru
- ako súčasť väčšieho celku: napr. v sonátovom cykle môže tvoriť druhú pomalú časť alebo rýchlu finálnu časť (v druhej časti sa môže nachádzať malé rondo alebo rondo so zníženým kontrastom; vo finálnej časti sa môže nachádzať veľké rondo, častokrát typ sonátového rondo)
- ako prvý veľký diel veľkej zloženej formy: A B A
a b a c a
- alebo môže byť súčasťou kombinovanej formy